

ДА НОВЫХ ТВОРЧЫХ ПОСПЕХАУ!

Закончылася дэкада беларускай музыкі, прысвечаная саракагоддзю Савецкай улады, — юбілейная творчая справядача кампазітараў перад народам, перад сваімі прыхільнымі слухачамі.

Багатымі адытымі сусветнай творцы опер і сімфоній, кантат і песень усенароднае свята. У час дэкады былі выкананы ў канцэртах і на опернай сцэне змястоўныя і яркія па форме новыя творы і, разам з імі, многае з таго лепшага, што было напісана ў недалёкім мінулым.

Канцэртны дэкады красамоўна, з глыбокай пераканальнасцю раскрылі стаючы рысы беларускай музыкі, яе сувязь з народна-песеннымі інтанацыямі, жанравую разнастайнасць, плённы ўплыў на яе рускай класіцы і выдатных твораў савецкіх кампазітараў братніх рэспублік.

Найлепшыя водгук у мігчын і ў гэсцей — вядомых кампазітараў Савецкага Саюза выклікалі творы, характэрныя глыбокім адлюстраваннем сучаснага жыцця, разуменнем думкі савецкага чалавека — будаўніка коммунізма. Высока ацэнены оперы, сімфоніі, песні і камерна-інструментальныя ансамблі, якім уласцівы значнае майстэрства, каларытная нацыянальная музыка.

Атрымалі ўхваленне грамадскай думкі новыя творы — кантата «Сорак год» М. Алашава на тэму аб стагоддзях Савецкай улады на Беларусі, вальныя дыялогі аб Леніне маладога кампазітара В. Дзягцярыка, фантастычныя танцы Я. Глебава і іншыя творы.

Напісаны (не былі выкананы на дэкадзе) новая опера А. Туранкова «Ветер з Усходу» (на тэксце А. Бачылы), Пятая сімфонія М. Алашава і «Пятая сімфонія» Я. Цікоцкага (у клавіры).

З вялікай увагай праслуханы творы, якія ўжо вытрымалі выпрабаванне часам. Сталяць майстэрства кампазітараў, іх добры густ і значная творчая культура былі падцвержаны выкананнем раней вядомых Чабэртэй сімфоній і оперы «Міхась Падгорны» Я. Цікоцкага, Чабэртэй сімфоній М. Алашава, сімфанічнай пэсы «Нарач» і песня Ул. Алоўнікава, фарташаннага трыё і оперы «Надзея Дурова» А. Багатырова, вальнага чыкала «Мелодыі» Д. Лукаса і іншых музычных п'ес.

У час дэкады высветлілася, што не ўсе жанры беларускай музыкі развіваюцца на ўзроўні, якое патрабуе савецкі слухач. Няма належнай актыўнасці ў галіне камернай музыкі. За апошні час не атрымалі новых значных твораў ад беларускіх кампазітараў нашы людзкія выканаўцы калектывы — акадэмічныя капэлы, народны аркестр і народны хор. Мала яркіх самабытных мелодый у новых песнях. А прычым гэтыя тэсты, якія яшчэ сустракаюцца, не могуць натхніць кампазітара, выклікаць у яго ўяўленні свежыя і каларытныя музычныя вобразы.

Вельмі шкада, што занятыя складальнікі песень з мастацкай самадзейнасцю. Іх голас вельмі слаба гучаў на канцэртах дэкады.

Многа яшчэ ў нас кабінетнай музычнай творчасці. Некаторыя кампазітары знаёмшыя з народнымі інтанацыямі і навамі не стодыць непасрэдна ў іх сучасных аўтараў, колькі па старадаўніх нотных запісах.

У кожным жанры мастацкай творчасці, у тым ліку ў музыцы, вальнае значэнне мае глыбокае веданне жыцця, псіхалогіі і думак савецкіх людзей. Сістэматычныя сустрэчы з навукова-тэхнічнай інтэлігенцыяй, з вынаходцамі, канструктарамі, рабочымі і калгаснікамі ўважліваць і выклікаць яркія музычныя асацыяцыі, заўсёды акрыляюць нашых твораў.

Канцэртны дэкады паказалі, што праблема ўдасканалення майстэрства і павышэння творчай культуры кампазітараў усё яшчэ патрабуе сур'ёзных намаганняў для іх плённага вырашання. Авадэнне высокімі традыцыямі рускай класіцы, пераададэнне манернасці, штучнага ўсклад-

нення музычнай мовы, імкненне да існасці музычнай думкі, да выразнага рэалістычнага стылю пісьма — шлях, на якім можна дамагчыся новага творчага ўздыму. Гэта будзе спрыяць умацаванню сувязей з слухачамі, таму, каб наша музыка была спраўды масавай, хвалявала розум і сэрцы народа.

Становіцца опера-балетнага жанра усё яшчэ трыумфнае, хоць становіцца зручэй назіраюцца і ў гэтай галіне.

Хутка спадзіцца дэсяцігоддзе балету «Князь-возера». Між тым, у гэтым жанры яшчэ нічога новага не напісана, і няма нават надзеі, што ў хуткім часе з'явіцца новы беларускі балет. Даўна, што ў Саюзе кампазітараў гэта нікога асабліва не турбуе.

Вельмі шкада, што марудна вядзецца падрыхтоўка да праслухоўвання ў театры оперы і балету новых опер А. Туранкова і П. Падкавырава. Зацягнулася аднаўленне «Кастуса Каліноўскага» Д. Лукаса. Невядома, калі беларускі слухач дачакаецца новай нацыянальнай оперы на надзвычайна высокім узроўні.

Сур'ёзная размова неабходна і аб эстрадных жанрах, аб лёгкай музыцы.

Ніхто не адмаўляе цікавасці слухача да эстрадных твораў, яго права на такую музыку. Але ці можна становіцца вырашчы праблему эстрадных жанраў шляхам натуральна дэманічным густам ці пераважна заходняга джаза.

Лёгкаму музыку трэба пісаць, але з улікам высокіх эстэтычных густаў савецкіх людзей, гуртуемых на нацыянальнай меладыйнай аснове, на беларускіх народна-песенных інтанацыях і танцавальных рытмах.

Недаравальна безважнасцю праўлення Саюза кампазітараў да якасці музыкі да драматычных спектакляў.

Есць і ў гэтай галіне забліткі (музыка А. Туранкова да спектакля «Паларыш-кветка» ў театры юнага глядача). Але часцей нашы кампазітары разглядаюць такі жанр чамусьці як дэрагуацыю і не надаюць яму належнай увагі. А гэта часта адмоўна адбіваецца на эстэтычнай каштоўнасці спектакляў у цэлым.

Небагата часу засталася да саракагоддзя Савецкай Беларусі. А работы ў кампазітараў і падрыхтоўцы да гэтай даты вельмі многа, асабліва калі ўлічыць тэмпы, з якімі ў нас пішуцца новыя творы мадэрнальных форм.

У пачатку 1958 года, трэба спадзівацца, будуць ужо выкананы новыя сімфоніі М. Алашава і Я. Цікоцкага, разгорнецца работа ў театры з А. Туранковым і П. Падкавыравым над заканчэннем іх опер і сцэнічных уасабавеннем гэтых твораў.

Оперу пра мужных абаронцаў Брэсцкай крэпасці пішуць Ул. Алоўнікаў і пэат А. Бачыла, з'явіцца і іншыя вальныя і інструментальныя творы.

Улічваючы памылкі мінулага, пажадала, каб больш актыўную ролю ў складанні творчым працэсе кожнага кампазітара адыгрывалі калектывы аўтараў музыкі, выканаўцаў і музычных крытыкаў, каб больш увага была аддадзена сувязі творчай музыкі з жыццём, з народнай песняй, удасканаленню майстэрства, нацыянальнаму каларыту музычнай мовы, вышчыню культуры і пошчасці.

Вядома, у пасобных творах нашых кампазітараў яшчэ сустракаюцца празмерна ўскладнёная музыкальная мова (напрыклад, у М. Алашава), сантэментальныя інтанацыі (у пасобных песнях Ю. Семяна), рысы «пасіўнага традыцыяналізма», формальнага труктава. Гэта павінна быць пераададзена з дапамогай чуйнай і прычымнай таварыскай крытыкі.

Трэба заўсёды памятаць пра высокі абавязак кампазітараў перад народам, перад сацыялістычнай Радзімай, пра неабходнасць актыўна ўдзельнічаць у стварэнні дзейнасці савецкага грамадства, бо «Комуністычная партыя лічыць дзедоў літаратурай і мастацтва сваімі вернымі сабрамі, памочнікамі, надзейнай апарай у ідэалагічнай барацьбе» (Н. Хрушчоў).

Паездка ў Запар'е і ўсходнюю Сібір

Гутарка з народнымі артыстамі рэспублікі І. Балоніным

І. Балонін зрабіў вальнае падарожжа з канцэртнай па Рэспубліку Федэрацыю. Наш карэспандэнт звярнуўся да артыста, каб ён падыліўся сваімі ўражаннямі. Вось што ён расказаў:

— Больш месца працягвалі мае выступленні ў Запар'е і ва ўсходняй Сібіры, арганізаваныя Усеаюзным гастрольна-канцэртным аб'яднаннем з мэтай прапаганды камернай музыкі. За гэты час я зрабіў падарожжа па маршруту Масква—Сыктывкар—Варкута—Нарыльск—Краснаярск—Іркуцк—Новасібірск—Свердлоўск—Масква.

У канцэртах, якія я, піяніст М. Броек і чытальніца Н. Папова прысвяцілі 40-годдзю Вялікага Кастрычніка, выконваліся артыстычныя, рамэнтныя творы савецкіх кампазітараў, беларускія, рускія і неапілітанскія песні. Давялося выступаць на сценах у палацах культуры, рабочых і пасяльцоў клубах, у канцэртных залах філармоній, і кожны раз я быў крануты цёлым, сардэчным прыёмам, які аказвалі мне — пасланцу Беларусі. Мне здзіўляла высокая музыкальная культура слухачоў — рабочых, інжынераў і тэхнікаў прамысловых прадпрыемстваў, гідрэлектрастанцый, настаўнікаў, студэнтаў. У сярэдзі запісак яны прасілі выканаць творы Чайкоўскага, Рахманінава, Вердзі, Пуччыні і Напраўніка, народныя песні многіх краін. Вось адна з запісак за адзіначаснае падпісамі, атрыманая на канцэрце ў Шалехаве на алюмініевым заводзе: «Паважаны Ісідар Міхайлавіч! Вельмі прэмія выкананне «Імшычка» і «Вось імчыцца тройка ўдалая». Была і запіска і больш лакаліўная: «Ісідар Міхайлавіч! — чорнавоку». Гэта слухачы якія сабраліся ў Нарыльскім ДOME інжы-

нера-тэхнічных работнікаў, прасілі выканаць лірычную беларускую. Мне, беларускаму артысту, было асабліва радасна, што такія творы, як «Песня пра Заслонава», «Прычына беларуска», «Шукаваныя травы», песня Мікіты з «Кветкі шчасця», арыя Мечыслава з «Кастуса Каліноўскага», рамэнт Алоўнікава «Даволь дыбе любіць», добра сустракаліся слухачамі.

У Нарыльску, Брацку і Шалехаве я павінаўся ў гаспадарства ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці. З вялікай увагай яны служылі апаваданні пра музычную культуру Беларусі, раіліся аб рэпертуары сваіх выступленняў, дзяліліся планами на будучыню. У пазаўрачак клубу гідрабудаўнікоў Брацкай ГЭС я выслухаў з Мінска вальную нотную бібліятэку.

Пасля аднаго з выступленняў да мяне падшоў работнік піянерскага лагера пад Новасібірскім, які носіць імя Банстанціна Заслонава, і папрасіў падарваць ноты песні пра легендарнага беларускага героя. Я выказаў просьбу і выслухаў у адказ піянерскага лагера песню кампазітара Алоўнікава пра Заслонава з надзімам аўтара.

У кожным канцэрце артыст аддае частачку сябе глядачам. Але, успамінаючы пра паездку, я вымушаны прызнацца, што атрымаў больш, чым аддаў. І пазнаёміўся з цудоўнымі, сціплымі савецкімі людзьмі, якія будуць новымі гарады, заводы, гіганцкія гідрэлектрастанцыі, бачыў плён іх працы, захапляўся неабсяжнымі прасторамі і непаўторнай прыродай «ашай Радзімы. Цяжка падзяліцца адразу ўсімі ўражаннямі. Магу тоды сказаць, што яны не забудуцца ніколі. Я застаўся ў даўгу і мару пра новую паездку ў Запар'е і Сібір.

ПРОЛЕТАРЫН УСІХ КРАІН, ЕДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННИКАТ БССР.

№ 98 (1217)

Серада, 11 снежня 1957 года

Цана 40 кап.

Вястун міру і свабоды

Пятрусь БРОўКА

Восень 1957 года вельмі багатая падзеямі сусветна-гістарычнага значэння. 40 год Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, юбілейная сесія Вархуўнага Савета СССР, прысвечаная гэтай найвялікшай дзеі, і, нарэшце, Дэкларацыя і Маніфест міру комуністычных і рабочых партыяў свету напавяняюць годасцю душу кожнага савецкага чалавека, кожнага чалавека ва ўсім свеце, які шчыра імкнецца да мірнага стварэння жыцця.

Нам давалося пра жыццём савецкім жыццём 40 год пры Савецкай уладзе, многія з нас актыўна змагаліся за яе станаўленне. Усім нам вядома, якіх выключна валькіх поспехаў дасягнуў комуністычны рух ва ўсім свеце за гэты час. Мы памятаем, калі наша маладушна Радзіму сціскала жалезная кола капіталістычнага свету, мы памятаем, як яна адбілася ад варожых нападаў і ў гэты-ж час будавала сваю гаспадарку. Мы памятаем, як не думалі эканамічнай блакадай, а яна, часамі адмаўляючы сабе, можа, у самым неабходным, упэўнена будавала цяжкую індустрыю. На нашых вачах яна разбіла самую бесчалавечную, самую жорсткую сілу ў свеце — крывавы фашызм. Толькі нядаўна ўвесь наш народ уздымаў з пошле і руіны свае гарады і сёлы. Мы напружвалі ўсе свае сілы і ў той-жа час думалі аб братах і сёстрах, якія вызваліліся з капіталістычнага ярма і дапамагалі ім; мы ўсім сэрцам віталі рэвалюцыйны рух ва ўсім свеце і перажывалі поспехі комуністычных і рабочых партыяў.

Сёння вялікаму радасцю напоўнены нашы сэрцы. Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — вялікая і непераможная сям'я свабодных народаў — гэта волат, да якога прыгледзецца ўвесь свет, гэта — сіла, з якой павінны лічыцца ва ўсім свеце, гэта — высокі маяк, да ярага і прыгледзецца кожны чалавек, гэта — перамога і перамога чалавецтва ў свеце.

Сёння мы не адны. Больш за трэцюю частку насельніцтва ўсяго свету лаяло шляхам нашае краіны і будзе сацыялізм. Шмат краін у свеце парвалі неапаважныя ланцуды каланіялізму, шмат народаў у свеце ўзнімаюцца на барацьбу за сваё вызваленне.

Свет сацыялізму ўздымаецца, расце і квітнее. Свет капіталізму непазбежна ідзе да сваёй пагібелі і ў сваім адчаі імкнецца прыдушыць усё новае, прагрэсівае.

Мы перакананы ў сваёй перамозе. Калі мы чытаем гэтыя выключныя па значэнні гістарычныя дакументы — Дэкларацыю і Маніфест міру комуністычных і рабочых партыяў, дык за кожным словам іх бачым вялікія справы. Калі мы чытаем аб сіле нашай вялікай Радзімы, перад нашымі вачамі паўстае яна ва ўсёй сваёй велічы. Мы бачым незлічоныя фабрыкі і заводы па ўсёй нашай неабсяжнай краіне, велізарныя гідрэлектрастанцыі на Волзе, Амуре, Дняпры, мы адчуваем сілу расшчэленага атамна і яго службы ў мірным будаўніцтве. Мы бачым бязмежныя прасторы нашых ураджайных палёў і паліны. Мы бачым, як вытчыцца наш народ у шматлікіх навуковых устаноках. Мы з годасцю адчуваем усю веліч нашай ачыіснай навуцы і тэхнікі, чые спадарожнікі кружаць над Зямлёй, на ўвесь голас заявіўшы чалавецтву аб вялікай стварэнняй сіле сацыялістычнага ладу.

Чытаючы Дэкларацыю і Маніфест міру комуністычных і рабочых партыяў свету, яшчэ і яшчэ раз пераканаваліся, што сіла нашага сацыялістычнага ладу ў інтэрнацыяналізме, у вялікай дружбе і еднасці.

Усе мы памятаем, якую выйшла наша краіна з другой сусветнай вайны. Беларусь лажала ў руінах і пошле, абязроўдала, абдэсналася. Цяжка было ўвайці, калі яна ўзнімаецца на свае ногі. Дзе ў свеце магло стацца такое, каб з некалькіх краін пасля такога разбураўня загінула раіны, узнялася і стала яшчэ больш магутнаю і прыгажэйшаю, чым была!

Савецкія лаўрэаты перадалі ўзнагароды на абудову Варшавы

Як паведамляе польская газета «Трыбуна людю», у Цэнтральным клубе Таварыства польска-савецкага дружбы ў Варшаве адбылося ўрачыстае ўзнагарод і ды-

пломаў лаўрэатам прэміі таварыства прапаганду польскай культуры ў Савецкім Саюзе і савецкай культуры ў Польшчы. Лаўрэатамі — савецкія дзеячы літарату-

ры і мастацтва — беларускі пэат Максім Танк, музыкантаў Ігар Белза, мастак графік Андрэй Ганчароў свае ўзнагароды перадалі ў фонд абудовы Варшавы.

З кожным днём прыгажэе і добраўпарадкаванасць сталіца Беларусі—Мінск. Там, дзе ўсім нядаўна былі вуліцы, забудаваны аднапавярховымі драўлянымі дамамі, цяпер узняліся кварталы вялікіх будынкаў. У дамах гэтых усё неабходнае—ванна, душавыя ўстаноўкі, гарачая вада, смеццеразвод, ліфты. Толькі ў гэтым квартале мінае атрымалі дзесці тысяч квадратных метраў добраўпарадкаванай жывой плошчы.

Лепшыя вуліцы сталіцы Мінска названы імямі любімых беларускіх пісьменнікаў—Я. Коласа, З. Бядулі, К. Чорнага.

На здымку: адноўленая вуліца імя Янкі Купалы.

Савецкая літаратура за 40 год свайго існавання вырасла ў магутную сілу. У лепшых сваіх творах яна несла і нясэ чалавецтву ідэй новага жыцця, з'яўлялася вестунам міру і свабоды. Нездарма ідэалогі пераададэнства, ідэалогі капіталістычнага свету з такою нянавісцю выступілі супраць метаду сацыялістычнага рэалізма, метаду, на аснове якога створаны многія лепшыя творы нашага часу. Нездарма яны імкнуліся разлажыць рады савецкіх літаратураў і працаўнікоў мастацтва, бо яны добра разумеюць, якую гроную сілу маюць савецкія літаратура і мастацтва.

Яны і цяпер не спыняючы ў сваёй баблатні, што савецкая літаратура быць-бы «не свабодная», што ёсць, што мы робім,— робім па ўказах партыі, што мы пішам больш аб станоўчым, абмяночы адмоўнае.

Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.

Многа спраў у нашага савецкага народа. Куды толькі ні глядзеш—усюды ідзе нечувана ва ўсе часы гісторыі чалавечая будоўля ў цэнтры нашай Радзімы, мы будзем усё новае і новае месцы, мы адоўваем срод далакёўсходняй тайгі і на цаліных зямлях, мы будзем на Брайняй Поўначы і срод ледзяных прастораў Антарктыды, куды сагоняна такога кутка ў нас, дзе-б не чулася магутнага гоману экскаватара і трактара.

Многа працы і ў нас—савецкіх літаратураў. Мы будзем, як і раней, усаўляць гераічныя працоўныя подзвігі нашага народа, мы будзем пісаць аб тым, як змагаецца наш народ за лепшае жыццё, мы будзем пісаць, як не складоўчы рук, працуе наш народ, каб лепей раздзіла зямля, каб больш буйна цвілі нашы сады, каб у радзці і ў шчасці ўсімаліся нашы дзеці.

Мы заўсёды будзем актыўна выступаць супраць гвалту і прыгнёту, супраць вайны, актыўна змагацца за мір ва ўсім свеце, бо гэта асноўная мета-нашага народа, бо на гэта заўсёды накіроўвае нас наша слаўная Комуністычная партыя.

Мы глыбока ўпэўнены ў перамозе светлых імкненняў нашага народа, у перамозе вялікіх ідэй нашай слаўнай Комуністычнай партыі, бо, як добра сказаў вядомы рускі пэат Александр Твардоўскі:

Соракалець! Эта веха—
Планеты горды і краса.
Вперлет!
Могучий ветер века—
Он в наши дует паруса.

Але разлажыць нашы рады іх ідэалагам не ўдалося і не ўдасца. Некаторыя хістанні асобных малаўстойлівых людзей у такой вялікай арміі, якой з'яўляюцца арганізацыі працаўнікоў літаратуры і мастацтва Савецкага Саюза, не пахіснулі нашых з'яднаных радоў, усім сэрцам аданых справе роднага народа і роднай партыі.

Пань буржуазныя ідэалогі хацелі-б, каб мы толькі чарнілі, ганьбілі, а не паказвалі таго вялікага, радаснага, чым мы жывем. Гэта, вядома, ім было-б на руку. Дарэмна патугі! Мы і далей будзем пісаць праўдзіва, значыць—паказваць усю прыгажосць, усю веліч нашага жыцця, значыць—прыгавяць увагу ўсяго чалавецтва да таго новага, святага і прыгожага, што робіцца ў нашым сацыялістычным свеце.

Так, мы пісалі і будзем пісаць, заўсёды прыслухоўваючыся да голасу нашай роднай партыі, бо мы жывем тым, чым жыве наша партыя, бо мы ведаем: тое, што робіць партыя, сёнь воля нашага народа.

Вось і цяпер, калі апублікаваны надзвычайны дакументы часу — Дэкларацыя і Маніфест міру, мы гаворым усім сэрцам, што будзем змагацца за ідэй, якія ў іх выказаны, будзем змагацца за гэта ўсім і сваімі сродкамі, а галоўнае—паром, бо тое, што сказана ў гэтых дакументах, вельмі хваляе нашы сэрцы.

Мы будзем змагацца за мір, бо ўвесь наш народ жадае міру, бо гэтага жадае і за гэта змагаецца мудрая Комуністычная партыя. Не для агрэсіўных мэт прадавала і працуе наша перадавая ў свеце навука і тэхніка. Першы сакратар ЦК КПСС тав. Н. С. Хрушчоў вельмі добра пра гэта сказаў у гутарцы з кіраўніком амерыканскага газетна-выдавецкага траса Херстам:

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз ніколі не ўжыве першым зброю, у тым ліку атамную і вадародную зброю, а будзе трымаць яе для таго, каб даць адпаведны адпор агрэсарам.»

«Савецкі Саюз мае міжконтынантальна балістычныя ракеты з вадародным зарадам. Але я ўжо заўважыў ад імя нашай партыі і ўрада Савецкага Саюза, ад імя савецкага народа, і цяпер паўтарам, што мы ніколі такую ракету не пашлем супраць ЗША, калі да гэтага нас не прымусяць самі ЗША, пачаўшы вайну супраць нас непасрэдна або праз сваіх сатэлітаў. Савецкі Саюз

ЯНКА БРЫЛА

У Дзяржвыдавстве БССР выйшлі з друку выбраныя творы Я. Брылы на рускай мове. Ілюстрацыі да кнігі зрабілі мастак А. Волкаў, В. Грамыка, Н. Чубра.

На здымку: вокладка і ілюстрацыі да кнігі. Фото Ул. Крука.

На Палессі гоман...

Мы хочам расказаць аб адным вечары, аб цікавым вопыце работы Пінскага Дома культуры, аб сваясаблівасці народных талентаў, аб цікавых пачыненнях на ўдзяленні не толькі моладзі, але і людзей усіх узростаў у масавыя культурныя мерапрыемствы.

Некалькі гадоў таму, калі ўспрымалі самадзейна мастацтва займаюцца адзельна культурна, часам гаркомы ці райкомы камсомла і, нажал, вельмі рэдка райкомы ці гаркомы партыі. Нам давялося убачыць нешта іншае. У Пінску справілі гэтыя займаюцца работнікі і гаркома партыі, і гаркома камсомла, і гарсовета, і, зразумела, усе сілы ў гэтых справах ўкладзе мастацкі акты гаркадскага Дома культуры. А такі акты быць, і ён вельмі прадазольны і вынаходлівы ў тым сэнсе, што пазбягае шаблону, імкнецца знайсці новыя формы працы, імкнецца ўцягнуць як мага больш моладзі ў свае пачынанні. І, трэба сказаць, гэта ім удалося.

Але спачатку некалькі слоў аб Пінску. Сонечным марозным ранкам, у першы дзень зімы, калі першы снег пабяліў аб-

гадоў быў аплотам каталіцкай реакцыі на Піншчыне. Мы доўга ходзім па гароду, на набярэжнай, над аймаграмачай ракой Шынай, дзе стаіць на прычале маўляўны рачныя парохі, буксіры, баржы, ходзім па вуліцах Пінска, чыпенных, прыбраных класіфікацыйнымі рукамі яго жыхароў. Дзіву дзіва, як любіўна, па-гаспадарску шануюць пінчане свой родны горад.

Сяды новага прыметна на кожным кроку. Горад будучы, азеланецца. Дыханне новага часу ажывіла яго пасля шматраўнага руінавання, выклікала буйнае развіццё яго прамысловасці, рост яго насельніцтва. Даволі казачна, што ў горадзе налічваецца каля дзесяці сярэдніх тэхнічных навучальных устаноў. Пінск — горад студэнтаў, горад сацыялістычнай будовы, горад сацыялістычнай культуры. І ўжо ніяк да яго не падыходзіць назва правінцыяльнага гарадка, закінутага ў палескую глуш. Ды і паняцце самой глушы даўно ўжо аднасла. Горад ідзе ў нагу з буйным будаўніцтвам рэспублікі, ён маладзее і прыгажэе на вачах прагматычных пінчан, якія ўкладваюць нямаля сіл і ініцыятыву ў яго будаўніцтва, у яго добраўпарадкаванне. Гэта наогул рыса савецкага чалавека, і ў публіцы меры яна ўласціва і пінчанам.

Але ёсць і адметныя рысы ў «палеску», як іх раней называлі. Былая аддзяленасць ад шляхоў зносі, вельмі рэдка пераходзіць у прастору і балоты, адначасна змаганне з прыроднай накладай алітэк на характар гэтых людзей. Іны выпрацоўвалі ўпартае, волю да перамогі таму пераходзіць, стыхійных ці грамадскіх. Таму такой упарты, задатый была барацьба палескукоў супраць польскіх магнатаў, супраць царскіх чыноўнікаў і прыгнатыліцкаў, таму такім моцным быў рэвалюцыйны рух на Піншчыне ў 1905—1907 гадах і ў гады беспалёўскай акупацыі, таму такую моцную аперу знаходзіла КПЗБ сярод палескукоў-пінчан...

На адной з цэнтральных вуліц нашу ўвагу прыцягнула вялікая афіша. Вось дэкладна яе змест: «29 лістапада ў гарадскім Доме культуры СУСТРЭЧА СТАРАЖЫЛАЎ. Пінск — старажытнейшы горад РУСІ. Аб ім упэўнена гаворыць летапіс у 1097 годзе. Пінск мае прыродныя ўмовы, якія дазваляюць яму стаць адным з лепшых гарадоў рэспублікі».

НАШ ГОРАД НАМ ДОРАГ! Дарагія пінчане! Сабіраемся разам, ПАРАМІСЯ,

як зрабіць наш горад яшчэ больш утульным, лепшым, прыгожым. У сустрэчы прымуць удзел архітэктары, будаўнікі, мастакі, работнікі добраўпарадкавання, зялёншасі і інш.»

Мы з вялікай цікавасцю пайшлі на гэты вечар. Першае, што нас адразу здзіўляе, — гэта адсутнасць усякай афіцыйнасці. Не было, як заведзена, прэзідыума на сцэне. Не было дэкладчыка на фоне трыбуны, з патэрымі ў руках, прафінансаванай, не было ніякай урачыстасці. Проста старажылы Пінска прыйшлі пагаварыць між сабою, параціцца з кіраўнікамі і будаўнікамі горада па штодзённых справах. Не адчуваўся ніякай «камандзір», якая часта прыводзіцца з вялікім трашчам і помпай, а наагура забываецца. Крэслы ў прасторнай зале Дома культуры расставаны на баках, першыя месцы адзеныя найбольш пажылым старажылаў. Гутарка ідзе проста, залушчана. Кожны выказвае сваю думку, свой клопат аб родным горадзе, быццам бы ён дома, а не ў клубе.

Кірую вечарам энергічна, жываперадавальна жаданчым. Гэта загалічым адпраданага партыі гаспадарыні Аніі Александрэўны Мурына. Яна, як і ўсе астатнія кіраўнікі горада, сядзіць сярод жыхароў. Кан-

станцыя Вігенцевіч Мацюшэўскі — першы сакратар гаркома партыі і сакратар гаркома камсомла (якую ўсе завуць проста Валей) сядзіць тамсама сярод прысутных і пасміхаецца. Іны, асноўны ініцыятары гэтага вечара, вельмі задуманыя, калі гарсовету ці гаркому «падсылаюць жару» прамоўцы. Вечар праходзіць яўна ўдала, і гэта, відавочна, іх радуе. Побач з Мацюшэўскім сядзіць станаўна-тэхнічнага Марыя Сямёнаўна Каргольцова і патражвае выступіць і развесці ўсё «начальства». Мацюшэўскі ківае галавою ў знак згоды. З другога боку сядзіць старшыня гарсовета, які тамсама не мае нічога супраць гэтай «раносці».

Марыя Сямёнаўна добра ведае пінчан, і чаму не скажаць ім праўду ў вочы? Не толькі гарсовет вынаваць ў непапрадках, пра якія гаварылі на вечары-сустрэчы пінчане. У гэтым вынаваць і самі жыхары горада. Практыка ў Марыі Сямёнаўны вялікая, і яна прыводзіць факты, які самі жыхары псуеюць кварталы, а часам і расказваюць будаўнічыя матэрыялы. Яна называе факты, а факты, як вядома, рэч упэўняе...

У гэтым маленькім факце, у гэтай пажылой працавітай прастай жанчыне, у яе словах, як у лютэры, адбываецца высокая маральныя якасці савецкага чалавека — будаўнік жыцця. Простая жанчына-работніца заклікае прадстаўніцў рабочых, інтэлігенцы свядома, беражліва ставіцца да сацыялістычнай уласнасці, яна гаворыць як поўнапраўны член сацыялістычнага грамадства, як руплівы гаспадар агульнай нашай народнай справы...

А выступленне простага шаўца, старажыла Пінска Абрама Ізраілевіча Когана, які працуе ў арцелі «Пінскі партызан»! Ён падрабязна расказаў аб надбыванні адносінах кіраўнікоў горада да старажытных помнікаў Пінска, заклікаў берагчы помнікі старажытнай культуры беларускага народа. Як непамерна выраста народная свядомасць за гады Саветскай улады, калі прстыя рабочыя-шапеч па-гаспадарску збаве аб культуры народа, аб помніках гэтай культуры!

Хапіла і «начальству» ад яго і іншых выступальнікаў! Бадай што больш за ўсё быў задаволены сакратар гаркома Мацюшэўскі, ды і ўсе кіраўнікі горада былі задаволены такім ходам крытыкі знічу, бо гэта і была іх мэта, калі наладжваўся гэты вечар.

Зробім два невялікія падарожжы ў будучыню нашага горада! — гаворыць галоўны архітэктар Пінска. — Адно ў 1960 год, і адно ў 1967 год!

Проста, даходліва расказаў ён аб будучыню горада, аб змене яго аблічча, і перад прысутнымі, як у казцы, узніклі знаёмыя вуліцы, кварталы, будынкі, паркі, рачны прыстані, кінатэатры, палаты культуры...

Перад іх вачыма паўстаў новы, прыгожы, зялёны, чысты родны горад. — Вось тут, дзе цяпер Брэсцкая вуліца, — гаворыць ён, — будзе пабудаваны гарадскі тэатр на 600 месцаў, ён будзе выходзіць бальмі калонамі свайго фасаду на цэнтральную плошчу. А тут будучы пабудаваны шматпавярховы жылы дамы для працоўных Пінска.

У новае месца будзе перанесены плавучы рынак на рацэ Пінне, куды з ранняй вясны да позняй восені з усіх наваколляў пінскага ўз'язу на лодках прыязджаюць у горад калгаснікі і дзе ганіцца ідзе проста з додак на рынак... Такой з'яві бадай не сустрачэнні нізе ў нашай краіне.

Гэтая перабудова горада — не ў чары-жаж і калыхане, не ў мараш на будучае — яна ўжо распачалася і ідзе шпаркімі тэмпамі. Зусім нядаўна рабочыя і служачыя Пінскай запалкавай фабрыкі атрымалі новы, прыгожы, светлы, прасторны Палац культуры. Будучыня новыя вялікі кінатэатр, будучыня шмат новых жылых дамоў.

(Працяг на 4-й стар.)

Байка павінна змагацца

У апошні час сям-там у артыкулах аб байках, у рэцэнзіях на творы гэтага жанра можна пацуць, быццам байка пісьмер не мае права на існаванне, быццам яна аджывае свой век. Само жыццё вырашыла гэтаму спрэчку ў карысць апрабраванага дзесяцігоддзі, любімага народна жанра. Байка жыве. Яна знайшла сваё месца ў прашы, у барацьбе з усім адсталым, адмоўным. У нашым літаратурна-навуковым навуковым працы пра асаблівасці сучасных баек, пра тое новае, што характарыстычна для гэтага жанра. Маладыя літаратары смялей бяруцца за гэтую вострую зброю, а некаторыя з іх надалам прывычаюць сваю працу жанру байкі.

У беларускай літаратуры да ліку такіх аўтараў адносіцца Эдуард Валасевіч, які нядаўна выпусціў свой другі зборнік.

З байкамі, зменчанымі ў новай кнізе Э. Валасевіч, сустракаецца, як з добрымі знаёмымі. Некаторыя з іх чуюць па радзі, многія чытаць у часопісах. Калі іх іспрачываеш, з прымешнае заўважаеш, што пісьменнік многае папярэві, даправаў.

Байкапісца хваляюць самыя рознастайныя тэмы. Аб гэтым гавораць ужо назвы твораў: «Новы Хамелеон», «Дамаго», «Наменклатуры Асёв», «Певень-лавец», «Трусік-рэвэнент» і іншыя.

Перазнажамі большасці баек Э. Валасевіча з'яўляюцца птушкі, звыры. Як вядома, у народнай творчасці птушка жыве да — уласнае пазіцыя рыс характэра: лісіца — хітрая, залі — палахлівы, слон — дужы і міралюбы, асл — турны і г. д. І твор толькі тым становіцца сапраўды пераказальным, калі звыры дзейнічаюць у сваіх звычайных абставінах, у адпаведнасці са сваімі звычайнымі паводзінамі. Аднак нельга адмаўляць права на існаванне і такім байкам, у якіх халі і выводзіцца звыры, але абставіны чыста чалавечыя. Калі ўдала палабаны «птышак», дык адна толькі назва звера або рачы многа дае для характэрыстыкі вобраза, падрабязнасці птушкі, звыры аясці. Такімі, на нашу думку, з'яўляюцца байкі «Індык», «Гусак-спрытныга», «Наменклатуры Асёв».

У творы «Індык» пад выглядом гэтай самазаводнай, ганарыстай і фанфароннай птушкі выводзіцца крытыка. Тых, хто выкарыстоўвае службовыя становішчы дэля таго, каб працягнуць у навуку ідуць людзейных рэліжы, высмейвае аўтар у байцы «Вучоны Бугай». Перазнажы падараны тут добра. Бугай, які мае высокі сан і выкарыстоўвае яго для ўладкавання сына ў навуку, пераўраўны Бучок, Карова, акая пры ўсёй сваёй абмешаванасці зразумела, што з сына не атываецца вучонага.

Народка байкапісцу ўдаецца стварыць цікавую сітуацыю, зрабіць удалы вывад. Якавіч і выраза паказана гісторыя Хамы ў аднайменнай байцы. Хам падаўся на ўтаворы жонкі і пачаў класці з базы, дзе ён прапавуў. Вывад байкі:

А жонка як? З ім села у турму? Яна шукае новага Хаму...

Пісьменнік не байка прыбываць і да ўжо вядомых у байках сітуацыяў, вобразаў, але ён імкнецца па-свойму пераасэнсаваць іх, зрабіць вывады.

Э. Валасевіч часам умее завострыць увагу на некаторых адмоўных з'явах, паказваць непрыглядны твар носьбітаў перажыткаў мінулага. У гэтых адносінах ха-

рактэрны многія яго байкі, асабліва апошняя з іх «Пералетны шпак», нядаўна надрукаваная ў газеце «ЛіМ». Але стварэнне уражанне, што малыя пісьменнікі часам бярэ аб'екты для крытыкі, з якімі ўжо чытач сустракаецца ў літаратуры. У зборніку няма твораў, напісаных на тэмы, якія ўжо ўзнімаўся іншымі аўтарамі. Байка «Певень і Лісіца», па задуме пісьменніка, павінна быць накіравана супраць тых, хто няправільна, непрычынальна праводзіць скарачэнне штатаў. Але Валасевіч не па-мастанку раскрывае тэму. Лісіца тут, дэдаўляўся, што павінны ў штаце скараціць дваі, і бачыцца, што яна трапіць у іх лік, звалюецца па ўласнаму жаданню. З добрымі пераонамі яна ўладжываецца ў інае месца, а пасля прыходзіць на дапамогу свайму ранейшаму начальству і раіць яго «скараціць» Певеніка. Вывад байкі такі: «Так без выны стаў Певень вынаваць, бо ён не быў, як Лісіка, дыпламатам». Усё гэта мае жыццёвую падаставу. Але мараль байкі атывалася двухсэнсоўнай. Выколзіць, трэба быць дыпламатам, інакш загніеш, як Певенік. Нядаўна вывад атываецца таму, што Э. Валасевіч узяў вядомую ў літаратурнай сітуацыі і імкнецца па-свойму паправіць яе, але не зрабіў гэтага.

Часам, беручы ўжо выкарыстаны ў літаратуры сюжэт, Э. Валасевіч у некаторых выпадках змяняе пераонажаў, але пры гэтым не зусім ўлічвае «характар» дэючай асобы. У байцы «Залі і Вороб'еда», напісанай на тую-ж тэму, што і байка К. Крапівы «Докет», гаворыцца пра Вороб'еда, які «спрагаруў на камерцыйнай спаве».

У байцы «Залатая рыбка», акая дала назву ўсёму зборніку, расказаецца аб радудным упраўленчым апарате. Аўтар ведае, што яго «скажуць: казачка старада», і імкнецца адвесці гэты парок: «Нажал, жыве, не памірае...» Але паколькі гэтая старая тэма і вырашаецца па-старому, адгаворка пісьменніка нічога не змяняе. Аўтар часта дае мараль, акая не вынікае з сітуацыі, паказанай у байцы. Так, у творы «Зялёны сын» расказаецца пра тое, што Зялёна падклаў да гняздо Малаінаўкі яйка. Калі выхаванец падрос, ён выкінуў з гнязда сваіх «малодных братоў», каб яму больш даставалася ялі. Малаінаўкі спадзяюцца, што «з'явіцца і гарастае» птушкіна будзе ім апаоры у старасці. Але калі «сыночак» аперыцца, ён уцёк з гнязда. Э. Валасевіч даводзіць:

Я ведаў аднаго Зялёнычна сына, Што не паслаў бацькам і латак...

Часам аўтар класце ў аснову такую падаставу, акая не можа з'яўляцца матэрыялам байкі — гэтага спецыфічна сатырычнага жанра. Напрыклад, змест твора «Галавалічы» такі: Макар Трахімавіч сёу прапавуў. Заваніў тэлефон. Дыктар злагадаўся, што яго зноў паклічуць на пасаджэнне. Ён вырашае на непатрэбныя наравы больш не хадзіць. Аб гэтым Макар Трахімавіч і паведамляе па тэлефоне.

Ні байкі, ні проста сатырычнай малеўкі не атывалася. Не вынікае змеху і тое, што нарада, на акую выклікаюць дыктар, прывесчана пытанню аб знішчэнні мух. Такі-ж недахоп і ў творы «Ударнік і Герой».

У некаторых-жа выпадках тэма, акая можа быць распрацавана ў сатырычным плане, з-за таго, што аўтар не знайшоў адпаведнай сітуацыі, застаецца невырашанай. У творы «Пляткарні» паводзіцца выказванні трох кумаў. Адна з іх расказае пра тое, што сусед пасварыўся з жонкай, другая — што яе кінуў муж, трэцяя — быццам хутка забароніць «ра-

ботніц хатніх у сябе трымаць» і бядзе з гэтага павула. Пасля ўсяго дасца вывад:

А я-б вось гэтых сакатух, Каб толькі мая воля,— Паслаў-бы ў шх, паслаў-бы ў дуг, Рабіць паслаў-бы ў поле!

Сатыры не атывалася. «Сакатухі» не высмейны.

Э. Валасевіч вельмі часта ў першых-жа радках характэрызуе пераонажаў, расказае сутнасць з'явы, акая прысвечана байка, а ў далейшым ці паўтарае сказанае ў першых радках, ці дэталізуе яго. Таму ніякіх нечаканых для чытача хозаў не атываецца. Такія творы, як прабыта, шматсласныя, яны не могуць захапіць чытача.

У творы «Архітэктурны цуд», апісваюшы падрабязна знешні выгляд лазні-палаца, Э. Валасевіч закінвае:

Не лася, а палац палацам, — Вось дзе памысяе, папарым плечы! Далоні пацраілі жыхары.

А як хапіліся — у лазні не ставала печы.

Але-ж у самым пачатку твора ўжо было сказана, што праект дараўнік распрацаваў «аблану-недаруку».

Асобна трэба змяніцца на некаторых моўных недахопах твораў Э. Валасевіча. Дзеля рытмы і рытму ён часам ужывае словы з няправільным напіскам, няправільнымі скланавымі формамі. Напрыклад:

Калі-ж пачалі новае праўленне абіраць... (Яног і Крот)

Часамі сперажыць не зубоў, а языка. Аднойчы, біўні убачыўшы метрыцы ў Слана,

Плюгавая Сука, Што выхараўла зубы за вугламі, Ад зайдрасці заскамытала, Пабегла з пысы у яе саяна...

(Слов і Сука).

Не да месца ўводзіцца ў верш-паасобныя словы, выразы. Так, Агафон («Палакляў сьвіню») са злосьцю якая старшыню, які не патурае яго шкурніцкім настроям:

А каб ты спрах! Каб мухі цыбе з'елі!

Такая кляцтва ў народнай мове ўжываецца толькі жартаўліва, а таму сюды яна не падыходзіць.

Э. Валасевіч часам забывае, што байка павінна быць лаганічнай, ёй уласціва афарыстычнасць. Пяцкі выразы перахджаюць байцы, як і любым твору, быць даходлівай. Улічваючы асаблівасці жанра, выбіраць такія сітуацыі, які-б давалі магчымасць зрабіць вострыя вывады, не займаючы ілюстраваннем вядомых іспіт, перапавам старых матываў («Ударнік і Герой»), а сапраўдным выкрісцем недахопаў — вост да чаго трэба імкнецца аўтару. Тамы для новых твораў трэба шукаць у жыцці.

Байка як жанр жыве. Але трэба забываць, каб сапраўдным жыццём жыў кожны твор гэтага жанра, каб ён дапамагаў барацьбе за новае, каб ён змагаўся з усім адмоўным. А для гэтага трэба і далей апрацоўваць майстэрствам байкапісца, вывучаць жыццё.

Б. ЛАПЛА.

шары палёў і вуліцы горада, пудоўны аўтобус-экспрес пасля 12-гадзіннага імклівага руху з ходу пабег па вуліцах Пінска. Падарожжа скончана. Мы першы раз у Пінску, гэтым старажытным горадзе на Палессі, і нам хочацца аглядзець яго, перш чым шукаць прытулку ў гасцініцы.

Тут нам вельмі дапамог Цілая Пеэтрак. З Пінскам у яго звязана цаліца палаца жыцця, пяцкі і сумная, поўная барацьбы і пакут, насычаная змаганнем і верай у будучыню. Ён расказае нам пра гады свай і падальнай працы ў Пінску, пра барацьбу КПЗБ з паноскім прыгнатыліцкім, трышчэлім рэвалюцыйнага руху ў Заходнім Беларусі, пра паўстанне ў 1934 годзе супраць беларускага прыгнатыліцка.

Ён расказае пра свой арышт і доўгія гады зняволення і вандравання па турмах. І дзяс па-новаму сцягнуў малюцца нам гэтыя малыя горад, хоць налічвае ён сотні гадоў свайго існавання. У летапісы Пінск упамінаецца яшчэ ў 1097 годзе, дзе аб ім гаварыцца ўжо тады, як аб буйным горадзе Кіеўскай Русі, што стаў у вялікім волным шляху «з варугаў у грэкі». Але сёння горад выглядае малым. Усюды адчуваецца руплівая рука савецкага чалавека-будаўніка, які ператварае і твар зямлі, і аблічча нашых гарадоў.

З вялікім хваляваннем мы аглядаем будынак школы на Чыгуначнай вуліцы, дзе жыў і працаваў Якуб Колас у 1912—1915 гадах, аглядаем вельзаныя займаемы будынак Іезуіцкага манастыра, які сотні

Выйшаў у свет і выдасца падпісчыкам першым твораў Луі Арагона — выданнага пісьменніка, змагага за мір і камунізм, патрыёта французскай і прапагандыста перадавой сусветнай культуры. Нядаўна ў Маскве грамадскасць вышвала Арагона з шасцідзясцігоддзем і прысуджэннем яму звання лаўрэата Ленінскай прэміі «За ўзмацненне міру паміж народамі».

Сусветна вядомы пісьменнік і грамадскі дзеяч прайшоў вялікі жыццёвы і творчы шлях.

У 1926 годзе стаў вядомым яго твор «Парыжскі селянін». У гэты час Арагон знаміцца з Маякоўскім. Знаемства мела вялікі ўплыў на французскага паэта, на яго разрыў з сюррэалістамі. А затым выходзіць яго зборнік «Праўда да камуністам», «Ура, Урал» і заклікі да пастаў парыва з гульбей у «свабоду эксперыменту» ў імя сапраўднага чалавечай пазіцыі. «Я патрабую звароту да рэальнасці», гаворыць пісьменнік у 1935 годзе на Парыжскім кангрэсе. Я. Колас пісаў потым аб уражанні, акое зрабіла на прысутных прамова французскага пісьменніка. І сёння раману Луі Арагона, акая так і называлася — «Рэальны свет», якта стала вядомай як рускаму, так і беларускаму чытачу.

У гады акупацыі Францыі гітлераўцамі Луі Арагон вырастае ў «першага паэта інакш», які называў яго Марыс Тарэ. Цыцкы яго першаў «Нож у сэрца», «Жыны Элізы», «Пантыонік», «Песні французскай зары» прыводзяць нам душу французскага народа, які ўзняўся на барацьбу, і душу самага паэта, што злілася з народам.

Пазней Луі Арагон гаворыць: «Я ўспамінаю, як у гарах Францыі і слухаў па радзі звыг гадзініка на Краснай плошчы і шум маскоўскіх вуліц, які доносіць нібы праз адчыненае акно, і як я талм думав: «І мы тамсама» — нічога не дадаючы да гэтых трох слоў, якія абмялі ўсё самае добрае, вялікае, высокароднае і чыстае для май радзімы». Дзесяцікі яго першаў гэтага часу сталі песнямі і гімнамі Супраціўлення, і арагонаўскае «Кожны дзень для паўстанца прыдаты» перакладзена з куналаўскім «Партызаны, партызаны, беларускія сыны». У агні антыфашыскай барацьбы нарадзіўся і славуці верш «Пэў—свай партыя» — выданнае споведзь камуніста-партыёта. Значэнне для себе і для іначушчых, выказаных у гэтым творы, аўтар тлумачыць пазней, калі гаворыць: «Уступіўшы ў партыю і засвоіўшы дзякуючы гэтайму ізаі, уласцівыя французскаму рабочаму класу, я перайшоў на пазіцыі про-

дэтарыята, адвергнуўшы пазіцыі буржуазнага класа, у негтах акая адмаўляецца французскай радзімы стала штодзённым з'яваў». Лірычным і гістарычным героем Луі Арагона становіцца чалавек-камуніст, «сваеабавязна ўсю ўзымаюча, геранічна, бескарывельна ў людзях». Луі Арагон узначальвае ў гэты час на Захадзе і ў тэорыі і на практыцы барацьбу з эстэтыкай дэкадансу, з яе ўзбуйна беспартыянасцю і відавочнай амаральнасцю. Ён абвясняе адзінаств этычных і эстэтычных злад нашата часу, калі заўважце, што ў мастацтве праўда, дабрата і прыгажосць павінны ісці поруч. У той час, калі розныя літаратурныя смаўжы ў павяржвалі французскай літаратуры адвернуліся ад чалавека і чалавечыя, Луі Арагон звартаецца да розуму і сумлення ўсёй нацыі, стварочы «Камуніста». У гэтым рамане практычна дасягнута адзінаств партыянасці і народнасці, паказана станаўленне і развіццё барацьбы за сацыялістычнае будучыню Францыі і ўсяго чалавечата. Раман аб партыі напярэдня становіцца нацыянальнай знапеўля; практычна пераадоляецца той тупік, у якім апынуўся аўтар кнігі аб разгроме Францыі 1870 года Э. Залы, які не бачыў сё, што выратуе чысць і будучыню нацыі. Эпапея Арагона і ў ідэяных і ў ма-

НАШ ВЯЛІКІ ДРУГ

стацкіх адносінах — адно з выдатных дасягненняў сусветнай літаратуры.

У неперарывнай сувязі з гэтай наватарскай мастацкай практыкай Луі Арагона знаходзіцца яго тэарэтычныя пошукі і плённыя дасягненні. Гэта ён практычна і тэарэтычна зашверэраў у Францыі думку аб адказнасці мастака за дзейнасць яго кнігі. Гэта ён істотна прапагандаваў саветскую шматнацыянальную літаратуру, бо «ні адна літаратура ў свеце не звязана так з рэчаіснасцю і актуальнымі падзеямі, як савецкая літаратура, акая прайшла праз усе вырабаваны інашэманнага ўтаржэння, адлюстравала геранічную барацьбу савецкіх народаў за іх агульную радзіму,

